

Päätös toimenpidesuunnitelmaesitykseen, Oulujoen, Muhosjoen ja Oulun edustan merialueen kalanhoidon toimeenpanosuunnitelma vuosille 2021–2025

Viite

Sopimuskirja 22.12.1954 (Montan sopimus)

PSAVI/148/04.09/20 Nro 43/11/2

Asia

Esitys Oulujoen, Muhosjoen ja Oulun edustan merialueen kalanhoidon toimeenpanosuunnitelmaksi vuosille 2021–2025, Fortum Power and Heat Oy

VIREILLETULO JA SUUNNITELMAN SISÄLTÖ

Fortum Power and Heat Oy on toimittanut 17.11.2020 hyväksyttäväksi esityksen Oulujoen, Muhosjoen ja Oulun edustan merialueen kalanhoidon toimeenpanosuunnitelma vuosille 2021–2025. Kalatalousvelvoitteilla kompensoidaan säännöstelystä ja vesirakentamisesta kalataloudelle aiheutuvaa haittaa.

Kalatalousveloitteen toimeenpano vuosille 2021–2025 on suunniteltu toteutettavaksi täysimääräisesti kalaistutuksin. Istutussuunnitelma on pääosin vesialueen kalastusoikeuden haltijoiden kanssa vuonna 2014 tehdyn sopimuksen hyväksyttävästä velvoitteen tasosta sekä ns. Montan sopimukseen ja kalatalousviranomaisten kanssa 1990-luvulla sovittujen Montan sopimusalueen kalakantojen hoitoperiaatteiden mukainen. Suunnitelmassa esitetyt toimet ylittävät Montan sopimuksessa sovitut toimenpiteet, joten ristiriitaa sopimusten kanssa ei ole. Muhosjoen osalta suunnitelma perustuu PSAVI:n päätökseen 5.7.2011 43/11/2. Seuraavalla suunnitelmakaudella esitetään istutettavaksi merialueelle 2-vuotiasta merilohta ja meritaimenta sekä kesänvanhaa vaellussiikaa. Oulujokeen istutettaisiin kirjolohta, kuhaa ja harjusta. Suunnitelmakaudella esitetään luovuttavaksi pyyntikokoisen järvitaimenen istutuksista, mitkä korvattaisiin kirjolohi-istutuksilla, mikä

vastaisi vuosittain 4 750 kg ongintakokoista kirjolohta. Muhosjoella jatketaan kesänvanhojen harjusten istutuksia.

Lisäksi suunnitelmassa esitetään, että lohi- ja taimenistukkaat ovat keskenään vaihtokelpoisia siten, että tarvittaessa korkeintaan 20 % meritaimenistukkaista, eli 10 000 kappaletta voidaan korvata lohi-istukkailla, ja vastaavasti noin 20 % lohi-istukkaista, eli 49 200 kpl voidaan korvata meritaimenistukkailla. Montan sopimuksen ylimenevä osa lohi-istutuksista ei kertyisi vajetta, ellei istutustaso jää alle sopimuksen mukaisen 200 000 lohi-istukkaan tason.

KUULEMINEN

Lapin ELY-keskus pyysi kalatalousvelvoitteen toimeenpanosuunnitelmasta lausuntoa Oulujoen ja merialueen kalatalousalueelta, Metsähallitukselta ja Oulun kaupungilta. Suunnitelmasta on kuulutettu, ja se on ollut nähtävillä Oulun kaupungissa sekä Hailuodon, Lumijoen, Limingan, Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kunnissa 14.1. – 22.2.2021 välisen ajan. Toimeenpanosuunnitelmaesitys on ollut nähtävillä myös ELY-keskuksen internet-sivustolla.

Oulujoen ja merialueen kalastalousalue ja Metsähallitus antoivat lausunnon. Lisäksi mielipiteensä asiassa ilmaisivat Pohjois-Pohjanmaan Vapaa-ajankalastajapiiri, Villilohi ry, Pelastetaan vaelluskalat ry sekä Vaalan Virkistyskalastajat ry.

Oulujoen ja merialueen kalatalousalue: hyväksyy esityksen Oulujoen, Muhosjoen ja Oulun edustan merialueen kalanhoidon toimeenpanosuunnitelma vuosille 2021–2025

Metsähallitus: Metsähallitus, vesialueenomistajana, toteaa lausunnossaan, että myös vapaaehtoiseen, vesialueen omistajien kanssa vuonna 2014 tehdyn kahdenvälisen sopimuksen mukaisten istutusten tulisi huomioida mahdollisten vajeiden laskennassa. Metsähallitus hyväksyy pyyntikokoisen järvilohen korvaamisen kirjolohella, mutta pyytää kalatalousviranomaisista ottamaan kansallisen vieraslajistrategian huomioon, missä kirjolohi luokitellaan tarkkailtavaksi ja paikallisesti haitalliseksi lajiksi. Todennäköisesti säännölliset kirjolohi-istutukset heikentävät taimenen, harjuksen ja lohen elinolosuhteita vesialueella. Metsähallitus toivoo kalatalousviranomaisen antavan asiassa päätöksen, joka säilyttää kalatalousalueella ja kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotuksen hyväksyvällä ELY-keskuksella kalastuslain tarkoituksen mukaisen mahdollisuuden harkita ja päättää, onko vieraslaji kirjilohen säännöllinen istuttaminen Oulujoen vesistöön kalatalousalueen kalavarojen kestävän

käytön ja hoidon edun mukaista sekä yleisen kalatalousedun mukaista. Metsähallitus esittää, että vähintään 20 % kirjolohi-istutuksista muutetaan harjus- ja kuhaistutuksiin suunnitelman mukaisesti. Lisäksi osa kirjolohen istutuksiin suunnitellusta määrästä muutetaan tarkkailuun, jolla selvitetään harjuksen ja kuhan menestymistä patoaltailla.

Pohjois-Pohjanmaan Vapaa-ajankalastajapiiri: PPVAK katsoo mielipiteessään, että jokialueelle esitettyjen velvoiteistutusten osalta kirjolohen olevan vieraslaji. Jokialueen velvoiteistutuksissa tulee suosia kyseiselle vesistölle luontaisesti tyypillisiä kalalajeja ja -kantoja, joiden alkuperä on samasta vesistöstä tai mahdollisimman läheisiltä vesialueilta. Velvoiteistutusten tulee tukea tavoitetta saavuttaa luontaisesti lisääntyviä vaelluskalakantoja vesistöön ja vahvistaa paikallisia vesivoiman tuotannon takia taantuneita kalakantoja. Jokialueen taimenistutusten korvaaminen kirjolohella ei ole kannatettavaa.

Villilohi ry: Villilohi ry vaatii mielipiteessään, että istutettavat lohen ja taimenen poikaset korvataan 60 % arvoa vastaavan määrän osalta mätirasiaistutuksilla ja/tai vastakuoriutuneiden ja/tai 0–1-vuotiailla poikasilla. Näiden osalta istutukset on tehtävä sivujokiin. Näiden osalta lukumäärä on vastattava arvollisesti 2-vuotiaiden lohenpoikasten määrää. Jäljelle jäävä 40 % istutettavista pienpoikasmääristä kohdistetaan Oulujoen pääuoman voimalaitosten Montta, Pyhäkoski, Pälli, Utanen, Nuojua ja Jylhämä virtavesialueille sivujokineen/puroineen. Jatkossa koko Oulujoen vesistö kaikkien vaelluskalalajien osalta tullee liittää saman toiminnan piiriin. Villilohi ry vastustaa mielipiteessään kuhan ja kirjolohen istuttamista virtavesiin ja vaatii niiden täysimääräistä korvaamista pyyntikokoisilla taimenilla ja meri-, joki- ja järviharjuksilla niin pitkään, kun luonnonmukaiset ohitusuomat tulee Oulujoen patoihin. Villilohi ry muistuttaa, että kuha ei luontaisesti elä virtavesissä ja on siten haitallinen smolteille sekä taimenten pienpoikasille. Kirjolohi on kalastuslain mukaan haitallinen vieraslaji, joten se ei voi olla istutettavien kalalajien joukossa. Villilohi ry vaatii, että esitetystä vaellussiiian istutusvelvoitteesta 33 % arvoa vastaavan määrän osalta kohdistetaan Oulujoen vesistön latvavesille. Lisäksi mahdolliset ylijäämämäärät eri kalajien osalta voidaan tuki-istuttaa pienpoikasina ja/tai mätinä Oulujoen vesistön latvavesiin ja/tai Oulujoen vesistön sivujokiin ja puroihin.

Pelastetaan vaelluskalat ry: Mielipiteessä esitetään tarkempi kuvaus, miten ja minne vaelluspoikaset tulisi istuttaa. Mielipiteessä tuodaan myös esiin, että pyyntikokoisten kalojen istuttaminen olisi korvattava mätirasiaistutuksilla ja 0–1-vuotisilla poikasilla Muhosjokeen, Poikajokeen, Sanginjokeen ja Oulujokeen Laukan sillan alueelle. Mielipiteessä myös huomautetaan, ettei tässä vaiheessa kannattaisi

päättää neljäksi vuodeksi eteenpäin istutuksia, jotka eivät välttämättä ole tulevaa Oulujoen vesivisiota tukevia, joka valmistuu vuoden 2022 loppuun mennessä.

Vaalan Virkistyskalastajat ry: VVK ei mielipiteessään kannata järvitaimenistutusten korvaamista kirjolohella hyvänä ratkaisuna, vaan toivoo, että ylipäätään kirjolohta istutettaisiin vähemmän. Vaihtoehdoksi esitetään taimenen lisäksi siika-, harjus-, kuha- ja lohi-istutuksia. Taimenen istutuksia voisi VVK:n mukaan ennakoida istuttamalla syyskesällä 3-vuotiasta n. 40 cm taimenta, joka syksyn, talven ja kevään aikana kasvaisi pyyntikokoiseksi eli 50 cm:n mittaiseksi. Taimenen istutuksilla saadaan luvaton tahnapyynti loppumaan Oulujoesta.

Fortum Power and Heat Oy: Fortum on antanut vastineen annettujen lausuntojen johdosta. Hakija toteaa vastineessaan mielipiteisiin liittyen, että yleistä etua koskeva haitta on arvioitu velvoitepäätösten yhteydessä, eikä se kuulu kalanhoidon toimeenpanosuunnitelman piiriin. Tämän vuoksi muiden kuin asianosaisten lausunnot on jätetty huomioimatta tässä vastineessa. Kirjoloihen osalta hakija pitää kritiikkiä perusteltuna, mutta tilalle on vaikea löytää korvaavaa toimenpidettä. Kirjoloihen istutuksen tarkoituksena on parantaa Oulujoen patoaltaiden virkistyskäyttöä. Kirjolohi-istutuksista ei ole myöskään hakijan mukaan havaittu olevan haittaa Oulujoen muulle kalastolle. Lisäksi pienemmän taimenen ja siian istutukset jokialueelle eivät käsityksemme mukaan ole kalataloudellisesti perusteltuja. Patoaltaisiin tehtävistä siika- ja taimenistutuksista on hakijan mukaan pääsääntöisesti luovuttu kaikilla rakennetuilla, joilla istutusten heikon tuottavuuden takia. Myös Oulujoelta aiempina vuosikymmeninä saadut kokemukset tukevat tätä näkemystä. Fortum on myönteinen Metsähallituksen esittämälle muutokselle, että 20 % kirjolohi-istutusten arvosta muutettaisiin kuhan ja harjuksen istutuksiin. Hakija pitää Montan sopimuksen ylimenevää osaa lohi- ja siikaistutuksien osalta vapaaehtoisena, josta on sovittu sopimuksessa mukana olevien vesialueen omistajatahojen ja Fortumin kesken. Vapaaehtoiset istutukset voitaisiin toteuttaa erillisenä toimenpiteenä kirjaamalla niitä osaksi kalanhoidon toimeenpanosuunnitelmaa, mutta koska ne muodostavat merkittävän osan erityisesti vaellussiikaistutuksista, Fortum on katsonut järkeväksi, että ne ovat mukana suunnitelmassa ja raportoidaan osana velvoitehoidon raportointia. Tällä turvataan kalatalousalueen ja kalastusoikeuksien haltijoiden tiedonsaanti istutuksista ja raportointi palvelee näin toteutettuna paremmin myös esimerkiksi tarkkailun ja tutkimuksen tarpeita. Istutusten vapaaehtoisesta luonteesta huolimatta Fortum on sitoutunut siihen, että istutukset pyritään toteuttamaan vuosittain täysimääräisinä ottaen huomioon Oulujoen vaellussiian mädinhankinnan tilanteen ja lammikkoviljelyn tulokset.

ELY-KESKUKSEN RATKAISU

Kalatalousviranomainen katsoo, että se valvoo Montan sopimuksen, sekä Muhosjoen osalta PSAVI:n päätöksen 5.7.2011 43/11/2 toteutumista. Vesialueiden omistajien ja yhtiön välisen sopimuksen mukaiset velvoitteet voidaan selkeyden vuoksi pitää mukana suunnitelmassa, muttei kalatalousviranomaisella ole toimivaltaa niiden suhteen ilman Vesilain 3 luvun 22§ mukaista veloitteenmuutoshakemusmenettelyä.

Kalatalousviranomainen hyväksyy esityksen Oulujoen, Muhosjoen ja Oulun edustan merialueen kalanhoidon toimeenpanosuunnitelma vuosille 2021–2025 alla mainitulla tavalla muutettuna.

Muutokset

1. Lohi- ja taimenistukkaat ovat keskenään vuositasolla vaihtokelpoisia siten, että tarvittaessa korkeintaan 20 % meritaimenistukkaista, eli 10 000 kappaletta voidaan korvata lohi-istukkailla, ja vastaavasti noin 20 % lohi-istukkaista, eli 49 200 kpl voidaan korvata meritaimenistukkailla. Lajikohtaisten istutusmäärien on oltava kuitenkin viiden vuoden veloitteenhoitajakson aikana yhteensä vähintään Montan sopimuksen mukaiset, eli 250 000 meritaimenistukasta ja 1 000 000 merilohi-istukasta.
2. Vaellussiian 1-kesäiset poikaset tulee istuttaa lokakuun loppuun mennessä.
3. Pyyntikokoisen järvitaimenen istutusveloitetta ei voi korvata kirjolohella.
4. 20 % kirjolohi-istutusten sekä 20 % pyyntikokoisen taimenen istutusten arvosta muutetaan kuhan ja harjuksen istutuksiin.
5. Vuosittaiset raportit toteutuneista istutuksista on toimitettava Lapin ELY-keskuksen ja Oulujoen ja merialueen kalatalousalueen lisäksi Metsähallitukselle.

RATKAISUN PERUSTELUT

1. Vaihtokelpoisuus on perusteltua, sillä se tasaa viljelyn vuosittaisia tuotantovaihteluita ja voi mahdollistaa, tuotanto-olosuhteiden muuten salliessa, meritaimenen nykyistä isommat istutusmäärät. Kuvausta on kuitenkin syytä täsmentää siten, että se kuitenkin suunnitelmakauden aikana turvaa Montan sopimuksen vähittäismäärän toteutumisen.

2. Siian istutuksen myöhäinen ajankohta syksyllä on yhteydessä heikompaan istutuksen tuottavuuteen, ja istutusten ajoittamisessa on tärkeää huolehtia siian poikasten mahdollisimman korkeasta selviytymisestä ensimmäisestä talvesta. Näin

ollen siikaistutukset tulee pyrkiä aikaistamaan aiemmista käytännöistä ja viimeiset istutukset on tehtävä lokakuun loppuun mennessä.

3. Pyyntikokoisen taimenen istutusveloitteesta on sovittu Montan sopimuksen neuvotteluissa, eikä niistä luopumista voi pitää vähäisenä muutoksena. Taimenen korvaaminen kirjolohella olisi hyvin merkittävä lisäys kirjolohen istutuksiin, minkä ekologisia vaikutuksia ei tunneta. Ottaen huomioon kansallisen vieraslajistrategian, missä kirjolohi luokitellaan tarkkailtavaksi ja paikallisesti haitalliseksi lajiksi, tulisi olla tutkimustietoa, miten tällainen lisäys istutusmäärissä vaikuttaa Oulujoen muihin luontaisiin lajeihin. Kalastuslain 8 luvun 73 § kieltää sellaiset istutukset, jotka ilmeisesti heikentävät luonnon monimuotoisuutta vaarantamalla luonnossa esiintyvän kala- tai rapulajin tai muun lajin tai näiden kannan säilymisen. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti mahdollisesti haitallisia istutuksia ei tulisi sallia, etenkään kun Oulujoen vesistön vesivisiotyö on kesken, ja Oulujoen ja merialueen kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma ei ole voimassa.

4. 20 % vähennyksiä kyseisiin lajeihin voi pitää vähäisenä muutoksena. Kuhaistutukset ovat tuottaneet hyvin ja toisaalta kunnostusten myötä harjuksen elinolosuhteet ovat parantuneet, jolloin vesistön alkuperäisenä lajina, sen palautusta vesistöön tulisi suosia myös veloitteen hoidossa.

5. Metsähallitus on merkittävä vesialueen omistaja.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Vesilaki (587/2011) 3 luku 14 § ja 15 §, 11 luku 22 § ja 15 luku 1 §.

Kalastuslaki (379/2015) 8 luku 73 §

SUORITEMAKSU

Päätöksestä peritään suoritemaksuna 420 euroa (Valtioneuvoston asetus 1272/2020, 6 h * 70 €, ei arvonlisäverollista myyntiä). Lasku toimitetaan myöhemmin eri lähetyksenä Fortum Power and Heat Oy:lle

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen ja siitä määrättyyn maksuun saa hakea oikaisua Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta 30 päivän kuluessa tiedoksi saannista. Päätöksen tiedoksisaannin on katsottava tapahtuneen seitsemäntenä päivänä päätöksen julkaisemisajankohdasta. Oikaisuvaatimusosoitus on liitteenä.

LISÄTIEDOT

Lisätietoja antaa kalastusbiologi Nico Alioravainen, p. 0295023525,
nico.alioravainen@ely-keskus.fi

Asian on esitellyt kalastusbiologi Nico Alioravainen ja ratkaissut kalatalouspäällikkö Mika Oraluoma työjärjestyksen mukaisesti. Tämä päätös on sähköisesti allekirjoitettu. Allekirjoitukset löytyvät päätöksen viimeiseltä sivulta.

Kalatalouspäällikkö Mika Oraluoma

Kalastusbiologi Nico Alioravainen

LIITTEET

Oikaisuvaatimusosoitus

TIEDOKSI

Fortum Power and Heat Oy

Oulujoen ja merialueen kalatalousalue

Oulun kaupunki

Metsähallitus

Velvoitealueen osakaskunnat

NÄHTÄVILLE

Päätös kuulutetaan ELY-keskuksen internet-sivustolla, jossa myös päätös on luettavana (www.ely-keskus.fi → Lappi → Ajankohtaista → Kuulutukset).

Päätöksestä kuulutetaan myös Oulun kaupungissa sekä Hailuodon, Lumijoen, Limingan, Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kunnissa.

Tämä asiakirja LAPELY/5140/2020 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAPELY/5140/2020 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Alioravainen Nico 26.05.2021 12:51

Ratkaisija Oraluoma Mika 26.05.2021 11:32